

Original article

Covid-19 Pandemisinin Çalışan Yoksullar Üzerine Etkileri The Effects of the Covid-19 Pandemic on Working Poors

Ruhal Samanlı ^{a,*} & Tuncay Yılmaz ^b

^a Dept. of Labor Economics and Industrial Relations, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Çankırı Karatekin University, Çankırı, Turkey

^b Dept. of Human Resources Management, Faculty of Business, Sakarya University, Sakarya, Turkey

Özet

Çalışanın emeğinin bir karşılığı olarak gelir, çalışanın kendisi ve aile üyelerinin varlıklarının devamı için gereklidir. Elde edilen gelir, yaşam standardını yükseltmeli veya iyi yaşam standardını koruyacak düzeyde olmalıdır. Yaşam standardını yükseltmeyen ya da var olan ortalama yaşam standardını koruyamayan gelir, yoksulluğa neden olmaktadır. Bu durum da çalıştığı halde en başta günlük ihtiyaçlarını karşılayamayacak düzeyde olan ve çalışan yoksul olarak isimlendirilen bir kitlenin oluşmasına kaynaklık eder. Çalışan yoksullar, genel olarak çevresel işgücü içerisinde yer almaktadır. Gelir düzeyi düşük olan çevresel işgücünün eğitimi, beceri düzeyi ve vasıf düzeyi de düşüktür. Bu noktada bireysel veya bireysel olmayan nedenlere dayalı olarak çalışan yoksulluğu oluşmakta ve zamanla artmaktadır.

Birçok faktör çalışan yoksulların oluşmasına neden olsa da son dönemde çalışan yoksulların oranının artmasına neden olan en önemli faktör Covid-19 pandemi süreci olmuştur. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)'ya göre, 2019 yılında %6,6 olan çalışan yoksulluk oranı 31 milyon artarak 2021 yılında %7,8'e yükselmiştir. Bu bağlamda Covid-19'un, çalıştığı halde geçinemeyen ve yoksulluk sınırını aşamayanların sayısını artırdığı bir gerçektir.

Bu çalışmada Covid-19 pandemi sürecinin çalışan yoksullar üzerindeki etkisi anlatılmaktadır ve bu şekilde çalışan yoksullara yönelik kamusal hizmetlerin önemsenmesi ve artırılması amaçlanmaktadır. Covid-19 pandemi sürecinde çalışanların yoksulluğunun ele alınacağı bu çalışmada basılı ve elektronik yayınlardan yararlanılarak durum analizi metodu uygulanacaktır. Çalışan yoksulluğu, çalışanın içinde olduğu hane üyelerinin her biri için dışlanmaya ve ayrımcılığa neden olmaktadır ve savunmasızlığı artırmaktadır. Bireysel gelişimine yeterli özeni göstermeyen eğitimsiz veya eğitim düzeyi düşük olanlar bilgi ve beceri kullanımında da zayıf olmaktadır. Bu durum da kendi çalışma hayatını yönetmekte sorun yaşayan pek çok insanın Covid-19 pandemi sürecinden daha fazla etkilendiğini ve yoksulluk başta olmak üzere pek çok sorunla karşılaştığını ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Politika, Yoksulluk, Çalışan Yoksulluğu, Covid-19 Sürecinde Çalışan Yoksulluğu.

Abstract

Income paid as the response of an employee's labour is necessary to sustain the existence of the employee himself and his family members. Acquired income should increase the life standard or must be at the level to keep a good life standard. Income which doesn't increase life standard or unable to protect the existing average life standard causes poverty. This situation causes the emergence of a mass audience who are at a level unable to primarily meet their daily needs even they are working and called as the working poor. Working poor usually involve in peripheral labor force. Education, skill level and quality level of the peripheral

* Corresponding author:

Ruhan Samanlı, Dept. of Labor Economics and Industrial Relations, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Çankırı Karatekin University, Çankırı, Turkey
Email: ruhalmsnl7@gmail.com; ruhals@karatekin.edu.tr

labor are low as well as their income level. At this point, working poverty emerges based on individual or non-individual reasons, and it gradually increases in time.

Although many factors cause the emergence of working poor, Covid-19 pandemic process has recently become the most significant factor to increase the ratio of working poor. According to the International Labour Organization (ILO), working poverty rate has increased by 31 million from 6.6% in 2019 to 7.8% in 2021. In this regard, it is a fact that Covid-19 has increased the number of people who are unable to live and surpass the poverty threshold.

In this study, the effect of the Covid-19 pandemic process on the working poor are explained. Thus, it is aimed to give importance and increase the public services for the working poor. In this study in which the poverty of employees situation will be addressed in the Covid-19 pandemic process, the case study method will be applied by using the printed and electronic publications. Working poverty causes exclusion and discrimination for every household member of the employee and increases defenselessness. People who do not show sufficient interest in personal development and uneducated or with low education level are also weak in the use of knowledge and skill. This situation asserts that many people who have problems to manage their own working life have affected more from the Covid-19 pandemic process, and have met with so many problems as primarily poverty.

Keywords: Social Policy, Poverty, Working Poverty, Working Poverty During The Covid-19.

Received: 21 June 2022 * **Accepted:** 02 August 2022 * **DOI:** <https://doi.org/10.29329/ijiasos.2022.470.3>

GİRİŞ

İnsanlık tarihi kadar uzun bir geçmişe sahip olan çalışmanın birincil amacı kazanç sağlamaktır. Kazanç, temel ihtiyaçlar başta olmak üzere tüm ihtiyaçların karşılanması için araç rolünü üstlenmektedir. Temel veya asgari ihtiyaçlarla birlikte sosyal, kültürel ihtiyaçların karşılanması için yeterli bir kazançla sahip olmak gerekmektedir. Yeterli olarak kabul edilen bir günlük kazancın miktarı konusunda farklı bakış açıları bulunmaktadır. Dünya Bankası (WB) tarafından aşırı yoksulluğun ve ortalama yoksulluğun oluşmasına neden olan ücret sınırı ayrı ayrı belirlenmiştir. WB'ye göre, bir günlük kazancın 1,90 ABD dolarından daha az olmasıyla ortalama yoksulluk ve bir günlük kazancın 1,25 ABD dolarından daha az olması halinde de aşırı yoksulluk oluşmaktadır. Ancak çalışma hayatının içerisinde olan insanların büyük bir bölümünün günlük gelirinin daha az olduğu tahmin edilmektedir. Bu durum bizi, kazanç elde etmek amacı ile emeğini ortaya koyan ve çoğunlukla kayıt dışı çalışan birçok insanın yoksulluk içinde olduğu sonucuna götürmektedir. Yoksulluk, kişinin kendisinden kaynaklı nedenlerin dışında ekonomik krizler, afetler, hastalıklar gibi kişiden kaynaklanmayan dış faktörlerle de bağlantılı olabilmektedir. Örnek vermek gerekirse, 2019 yılının 11. ayında Çin'de sokaklarda aniden bayılan insanlarda görülen semptomların kısa zaman sonra diğer ülkelerdeki insanlarda görülen semptomlarla benzerlik göstermesi ile dikkat çeken ve Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından pandemi olarak ilan edilen Covid-19 da bir dış faktör olarak nitelendirilebilir. Farklı varyantlarla devam eden Covid-19 pandemisi en çok çalışma hayatını ve çalışanları etkilemiştir.

Hem karantinada kalmak, sosyal mesafeyi korumak ve hijyen kurallarına uymak hem de çalışmayı devam ettirmek kolay olmamıştır. Pek çok insan çalışmak, aynı zamanda kendi sağlığı ile toplum sağlığını korumak düşüncesi arasında kalmıştır. Covid-19 sürecinde uzaktan çalışmaya uygun bir işte çalışmayanlar, ücretsiz aile işçileri, kendi işini yapanlar, enformel sektörde çalışanlar, özel sektörde çalışanlar, küçük ölçekli işletmelerde çalışanlar, eğreti işlerde çalışanlar, önceki çalışmasına nazaran daha kısa süreli çalışmak zorunda olanlar daha fazla etkilenmiştir. Süreçten etkilenenlerin eğitim düzeyinin ve vasıf düzeyinin düşük olması ile birlikte düşük kazanca sahip olması da etkiyi artırmıştır. Böylesine zor bir süreçten etkilenen çalışanların kendilerini güvende hissetmemeleri, gelecek adına endişeli olmaları mikro anlamda bireyi, makro anlamda toplumu etkilemiştir.

Hazırlanan çalışmada ilk olarak yoksulluk kavramına ve çalışan yoksul kavramına yönelik kavramsal bir çerçeve çizilmiştir. Daha sonra bu çalışmada tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 pandemisinin ilk ortaya çıktığı andan, günümüze kadar geçen süreçte çalışma hayatı ile ilişkisi ele alınmıştır. Sonra Covid-19 sürecinin yoksulluk ve çalışan yoksulluğu ile ilişkisi değerlendirilmiştir. Bu çalışma, Covid-19 pandemisinin etkileri bağlamında yoksulların ve çalışan yoksulların durumunu ortaya koymayı amaçlamıştır. İkincil kaynaklar kullanılarak gerçekleştirilen çalışma, durum analizi niteliği taşımaktadır.

Yoksulluk ve Çalışan Yoksul Kavramı

Çalışmanın insana sağladığı pek çok katkının içerisinde belki de en önemlisi gelirdir. Çalışanın emeğinin karşılığı olarak değerlendirilen gelir, ücretler genel düzeyi ile bağlantılı olarak hem çalışanın hem de çalışana bağımlı olan kişilerin ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde olmalıdır. Gelir, ihtiyaçların karşılanması için gerekli olmakla birlikte yaşam standardının oluşumunda da belirleyici bir rol oynar. Gelirin düşük olmadığı işlerde çalışanların kendilerinin ve ailelerinin yoksulluk içinde olmama ihtimali yüksektir (Lozano vd., 2021:2-4).

Yoksulluk ile ilgili tanımlamalarda ihtiyaçların karşılanabilmesine odaklanılmaktadır. Yoksulluk, bir kişinin veya bir topluluğun asgari gereksinimlerini karşılayacak mali kaynaklara sahip olmamasıdır. İşsiz kalmak ya da gelirin düşük olmasıyla ilgili olarak yoksulluk temiz suya, gıdaya, sağlık hizmetlerine, tıbbi malzemelere erişememeyi de içermektedir (Adeyeye, 2021:2). Yoksulluğun belirlenmesinde gelir miktarı ve kaynaklar mercek altına alınmaktadır. Yoksulluk, günlük gelir miktarının önemli ölçüde az olmasıdır ve yaşam kalitesini artıracak kaynaklara erişememektir. Diğer taraftan yoksulluk, yaşamın devam etmesini sağlayacak temel ihtiyaçların karşılanmasına yetecek gelirin noksanlığı şeklinde ifade edilmektedir. Yoksulluğa neden olan gelir ile bir kişinin asgari kalori miktarı için gerekli olan harcamaları ve temel gıda maddelerinin maliyeti karşılanamamaktadır. Bu tanımlamalara dikkat edilecek olursa, yoksulluk sağlıklı, verimli ve üretken olmayı imkânsız kılmaktadır (Şenkal, 2021; Koray, 2020; Tokol ve Alper, 2020). Birleşmiş Milletler (UN), yoksulluğu ifade ederken insani yaşam koşullarını öne çıkarmaktadır. UN'ye göre, gıda harcamalarının yanında

eğitim, barınma, ulaşım, giyim gibi harcamalar da dikkate alınmalıdır. Bu anlamda insani yoksulluk sınırı çizilerek ülkeler arasında bir insani gelişmişlik düzeyi belirlenmelidir. Bu doğrultuda UN web sitesinde insani gelişmişlik düzeyini ortaya koyan raporlar görülebilir (Koray, 2012:235).

Ülkelerin gelişmişlik düzeyi yoksulluk ve yoksul tanımlamasında etkilidir. Gelişmiş ülkelerde istihdamda yer alanların yoksul olmayacağı düşünülmektedir. Bu düşüncede yoksul olmanın gelir yoksunluğu ile olan kuvvetli bağı etkilidir. Gelişmiş ülkelerde yoksulluk, istihdamda yer bulamayan işsizlerin yaşadığı bir sorundur. Ancak gelişmekte olan ülkelerde istihdam içerisinde yer alanlar da yoksullukla mücadele etmektedir. Bu durum istihdam kalitesinin sorgulanmasına neden olmaktadır ve çalışanlar yoksulluk sınırının üzerine çıkamamaktadır (<https://ilostat.ilo.org/topics/working-poor/>). Uluslararası Çalışma Örgütü kapsamında işgücü ile ilişkili istatistikleri oluşturan ILOSTAT'ın 2021 küresel tahminine göre dünyada çalıştığı halde yoksulluk çizgisini aşamayanların oranı (working poverty rate) %6,9'dur (<https://ilostat.ilo.org/data/>).

ILOSTAT'a göre, çalışan yoksullar istihdama dâhil olduğu halde yoksulluk sınırının altında kalmaktadır ve yoksulluk sınırının altında kalan hanelerde yaşamaktadır (<https://ilostat.ilo.org/topics/working-poor/>). Bu durum işsiz kalmak ile çalışmak arasında olması gereken net sınırın çizilmediğini göstermektedir. Bu şekilde bir iş sahibi olmak kişiyi yoksulluktan kurtarmaya yetmemektedir. Bu bağlamda istihdamın yaratılmasından daha da önemli olan insanları yoksulluktan kurtaracak uygun nitelikleri olan istihdamın yaratılmasıdır (Kapar, 2010:185-196).

OECD'ye göre, çalışan yoksulluk hane düzeyinde bir tanımlamayı gerektirmektedir. Bir yıl içinde bir hane içerisinde istihdama dahil olan bir kişi varsa, onunla birlikte istihdamda aktif olarak yer almayanların da yoksul olduğu belirtilmektedir. EUROSTAT da çalışan yoksulluğu, bir hanede yaşayan bireylerin harcanabilir gelirinin ortalama gelirin %60'ından az olmasına ve bir yılın en az 7 ayı çalışılmasına bağlamaktadır. ILO çalışan yoksulluğunu, 15 yaşında veya 15 yaş üstü birinin geçen hafta içinde en az bir saat çalışmasını ve hane halkından her bireyin gelirinin veya tüketiminin yoksulluk sınırı olan 1,90 ABD doları olması ile açıklamıştır (Cohen, 1997:11; Polizzi vd., 2022:2-3).

Çalışma hayatının içerisinde yer alan çalışan yoksullar genel olarak sosyal güvenceden, sosyal korumadan ve sosyal haklardan mahrum olarak eğreti olarak nitelendirilen işlerde çalışmaktadır. Bu tür işlerde çalışanların istikrarlı bir geliri bulunmamaktadır. Gelir güvencesi olmayan insanların herhangi bir hastalık durumunda sağlık kuruluşunu ziyaret etmesi, asıl veya yardımcı cihazlarla tedavi olması ve tedavi giderlerini karşılaması, reçetede yazan ilaçları alması maliyetli olmaktadır. Aynı zamanda hastalıktan tamamen iyileşene kadar tedavi olunamaması da bulaşıcı bir hastalığa yakalanma riskini artırmaktadır ve bu durum da hem çalışana hem de topluma büyük zararlar verebilmektedir (Cohen, 1997:11; Polizzivd., 2022:2-3; Thorpe vd., 2020:3).

Çalışan yoksulluğunun ortaya çıkmasına neden olan faktörlerin ayrıca incelenmesi gereklidir. Bu bağlamda kurumsal faktörler olarak ücretler ve asgari ücretin genel düzeyi, çalışanlara yönelik düzenlemeler, ücretlerden alınan vergi miktarı, haftalık çalışma süresinin, sürekli ve geçici istihdamın genel görünümü, tam zamanlı ve kısmi zamanlı istihdamın durumu etkilidir. Ayrıca bireysel özelliklerle bağlantılı olarak cinsiyet, yaş, eğitim ve beceri düzeyi de etkili olabilmektedir. Örneğin çalıştığı zamana göre ücret alan birinin çalışma saatlerinin artmaması ve bağlantılı olarak kazancının az olması beceri düzeyinin düşük olmasına neden olmaktadır. Diğer taraftan, ailevi faktörler kapsamında aile üyelerinin sayısının fazla olmasına rağmen ailede çalışan ve gelir elde eden kişi sayısının az olması, ailenin bakıma muhtaç (yaşlı, hasta, çocuk) üyelerinin sayısının fazla olması da belirleyici bir rol oynayabilmektedir (Yılmaz, 2018:190; Jogannathan vd., 2019:4-5).

Çalışan yoksulluğunu birden fazla faktörün aynı anda etkilemesi mümkündür. Bireysel özelliklerden eğitimin, yaşın, cinsiyetin veya etnik kökenin etkisi ile formel sektörde çalışamayanlar sürekli gelir elde edemeyeceği düzensiz, korumasız ve her an iş bulmanın mümkün olmadığı enformel sektörde çalışmaktadır. Bu durumda bireysel özellikler çalışan yoksulluğunu etkilemektedir. ILO tarafından 2019 yılında yayınlanan “Spotlight on work Statistics” başlıklı belgede yaşın veya cinsiyetin bölgeler arasındaki eşitsizliğe ve çalışan yoksulluğuna neden olduğu belirtilmektedir. Ev içi sorumlulukları ve aile sorumlulukları çerçevesinde kadınların erkeklere nazaran daha yoksul olduğu ifade edilirken, tecrübe eksikliği olan ve dezavantajlı grupta kabul edilen gençler de ayrıca vurgulanmaktadır (International Organization, 2019:1).

Genç yoksulluğunu ifade etmek için yetişkin yoksulluğu ile genç yoksulluğu kıyaslanmaktadır. 2018’de çalışan genç yoksulluğu %14’e yaklaşırken, çalışan yetişkin yoksulluğunun oranı %7’lerde kalmıştır. Bu durum gençlerin kayıt dışı sektörde çalışma oranının yetişkinlere göre daha fazla olmasıyla ilgilidir. ILO’nun Avrupa ve Orta Asya’da çalışan genç yoksulluğunun ele alındığı “Gençler için Küresel İstihdam Eğilimleri 2020” başlıklı raporuna göre, çalışan genç yoksulluğu 2019 yılında %12,8, 2020 yılında %12,6, 2021 yılında da %12,4 olmuştur (International, Labour Organization, 2020-a). Genç yoksulluğunda yaş ve cinsiyet faktörünün ikisi birden etkili olabilmektedir. Özellikle Afrika’da hem yaş hem cinsiyet bağlantısı doğrultusunda çalışan genç kadınlar, çalışan genç erkeklere nazaran daha yoksuldur. Bu durum kadın ve erkeklerin aynı tür işleri yapmaması ile ilişkili olup istihdam politikaları ile ilişkili sorunları da gözler önüne sermektedir (ILO, 2019).

Çalışan yoksullar ani olarak ortaya çıkan olumsuz durumlardan diğer kesimlere göre daha hızlı ve kolayca etkilenirler. Çünkü günlük ücretli emeğe dayanan düşük gelirli işlerde çalışanlar ağırlıklı olarak resmi koruma sisteminden yararlanamamaktadır ve çalışmadıkları periyotta yoksullukla karşılaşmaları çok daha muhtemeldir. Düzenli olmayan ücretli emeğe dayanan işlerde çalışanların da her an işsizlikle karşılaşma ihtimali vardır. Örneğin, Covid-19 pandemisi bir dizi zorlukların yaşanmasına neden olmuştur. Sağlık maliyetinin karşılanması, çok yönlü ulusal eylem planlarının

uygulanmaya konması, yazılı, sözlü ve görsel medyanın iletişim gücü ile kampanyaların başlatılması çok kapsamlı bir krizle karşılaşıldığını ispat eder niteliktedir. En başta ekonomik faktörlerle bağlantısız olarak sağlık politikalarının kapsamında görünen bir krizin, gerçekte küresel ekonomiyi ve çalışma hayatını büyük ölçüde etkilediğine tanık olunmuştur (Chandranath ve Poongothai, 2021; Cheng ve Tsang, 2021:4-6).

COVID-19 Sürecinde Çalışma Hayatının Görünümü

Covid-19'un başlangıcından günümüze kadar gelen süreç ve çalışma hayatı ile ilişkisi dikkate değerdir. Covid-19 pandemisi, ilk olarak 2019 yılının Kasım ayında Çin'de görülmüştür. 1 Aralık 2019'da Wuhan Belediyesi Sağlık Komisyonu tarafından, Sars virüsüne benzerlik gösteren yeni bir virüsün görüldüğü belirtilmiştir. WHO, 11 Mart 2020 tarihinde hızlı yayılan virüsü pandemi olarak deklare etmiştir. Türkiye'de ilk vaka 2020 yılının Mart ayında görülmüştür ve ilk vakanın görüldüğü tarihten itibaren riskli durumları azaltmak ve pandeminin yayılmasını önlemek için insan hareketliliği sınırlandırılmıştır. Bunun için de karantinave kısıtlama uygulamalarına başlanmıştır. Bu uygulamalardan en çok etkilenen de çalışma hayatı ve ekonomik hayat olmuştur. Çünkü mal veya hizmet üreten işletmelerde hem personelin hem de müşterilerin sağlığını korumak amacıyla maske takmanın, sık sık el yıkamanın, en az 1,5 metre fiziksel mesafeyi korumanın teşvik edilmesi ile binaların havalandırılması, binaların ve kullanılan araçların dezenfekte edilmesi kolay olmamıştır. Uzunsüre de zorunlu olmadığı müddetçe sokağa çıkmanın ve toplu mekânlarda yer almanın yasaklanması büyük toplantıların, çevrimiçi toplantılara evrilmesine neden olmuştur (Chirisa vd., 2020: 6; Keynes, 1930:3; Bonanni vd., 2021:21; Paslakis vd., 2021:1).

Dijital dünyada bu derece etkin ve yaygın Covid-19 pandemisi gibi bir durumla karşılaşılma olmaları yeni yöntemlerin uygulanmasına neden olmuştur. Uygun olan sektörlerde atipik çalışma şekillerinin bazıları ile evden çalışmaya, uzaktan çalışmaya devam edilmiştir. Atipik çalışma formları, teknolojik alt yapının güçlü olduğu ülkelerde Covid-19 sürecinde yaygın olarak kullanılmıştır. Teknolojik alt yapısı güçlü ülkeler bankacılık, ticaret, eğitim, tıp başta olmak üzere pek çok sektörde çevrimiçi çalışmaya geçmiştir. Gerçekte, teknoloji ile ekonomi arasındaki ilişki yıllar önce John Maynard Keynes tarafından yazılan (Economic Possibilities for Our Grandchildren) "Torunlarımızın Önündeki Ekonomik Olasılıklar" başlıklı makalede de uzun zaman önce irdelenmiştir. Teknolojinin istihdama olacak katkılarından bahsedilerek bugünlere işaret edilmesi oldukça manidardır (Chirisa vd., 2020:6; Keynes, 1930:3; Bonanni vd.,2021:21; Paslakis vd., 2021:1).

Covid-19 pandemisi ile toplumlararası eşitsizlikler daha da görünür hale gelmiştir. Teknolojik altyapıyı kullanarak evden çalışabilen, genel olarak yüksek ücret alan ve yüksek vasıflı hizmet çalışanı olarak bilinenlerin büyük bir kısmı pandemiden daha az etkilenmiştir. Evden çalışabildikleri için karantina, sosyal mesafe ve hijyen kurallarına uygun yaşayabilmişlerdir. Ayrıca bu insanlar eğlence, dışarıda yemek yeme, tatile gitme, ulaşım için ayrılan harcamalarını kısıtlamış ve hatta tasarruflarını

artırma imkânı bulabilmiştir. Ancak uzaktan çalışması mümkün olmayan, genel olarak düşük vasıflı ve düşük ücretli çalışanlar işlerini ve gelirlerini kaybetme riski ile karşılaşmıştır. Bu formdaki işlerin pek çoğu pandemi sürecinde riskli hale gelmiştir. Enfeksiyonları azaltmak amacını taşıyan sokağa çıkma yasakları özellikle kayıt dışı çalışanlar için gelir kaybı anlamına gelmiştir. Evden çıkamayan veya evden çalışması mümkün olmayan pek çok insan mali anlamda ciddi sorunlar yaşamıştır (Chirisa vd., 2020: 8; Cheng ve Tsang, 2021:6). Pandemi sürecinde işi olanların işini kaybetmesi sonucu mevcut işsizlik oranları 2020 yılının son çeyreğinde artarken eşitsizlik aralığı da genişlemiştir. Pandeminin yayılımını kontrol altına almak için uygulamaya konan önlemler, genel olarak aile içi şiddetin ve yoksulluğun artmasının ve temel ihtiyaçların temin edilmesi için gerekli olan gelirin azlığının veya yokluğunun nedeni haline gelmiştir (Bonanni vd., 2021:22).

Covid-19 pandemisi yaşamın devamlılığı için gerekli olan temel ihtiyaçların teminini de etkilemiştir. Covid-19 pandemisinin etkisiyle meydana gelen gelir kaybının yanında gıda fiyatlarının da artması küresel gıda problemine neden olmuştur. Bu durum şiddetli bir şekilde gıda güvensizliğinin yaşandığını ortaya koymaktadır. Gıda güvensizliğinin yaşanması insan haysiyetinin, onurunun, adaletin ve sürdürülebilir kalkınmanın karşısındadır (Paslakis vd., 2021:2). Ancak Covid-19 önlemleri pek çok insanın gıda üretimini ve gıda teminini zorlaştırmıştır. Bu durum Covid-19 kapsamındaki önlemlerin protesto edilmesine neden olmuştur ve Nijerya’da sosyal mesafeye uymayanların polisle mücadelesi gibi örneklere rastlanmıştır. Ek olarak Hindistan’da pazar çalışanlarının müşteri ile ilişkilerinde sosyal mesafeye uymaması bir diğer örnek olarak verilebilir. Bu durumda pandemi sürecinde alınan önlemler en temelde gıda ve diğer ihtiyaçların temini için göz ardı edilmiştir (Dagba vd., 2020:8-9; Mejia, 2020:101). Diğer taraftan Covid-19 pandemisi sürecinde şiddetli bir hal alan yoksulluğa ve çalışan yoksulluğuna detaylı şekilde bakmak gerekmektedir.

COVID-19 Sürecinde Çalışan Yoksulların Hali ve Yoksulluğun Görünümü

Covid-19 pandemi sürecinde yoksulluğun daha da derinleştiği tahmin edilmektedir. UN’nin 7 Temmuz 2020 tarihli Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri başlıklı raporunda yer alan tahminlerine göre Covid-19 sürecinde yoksulluk artmıştır. Bu süreçte Covid-19’un gıda, eğitim ve sağlık üzerine etkileri doğrultusunda 71 milyon insanın aşırı yoksulluk içine çekildiği tahmin edilmektedir. Emeğini arz eden pek çok insan da yoksulluk ile karşı karşıya kalmıştır. Covid-19 pandemisi her an işini kaybetme riskini taşıyan kayıt dışı çalışanlar, küçük işletme sahipleri, geçici işçiler ve mevsimlik işçileri daha derinden etkilemiştir. Bu insanların karantina, sosyal mesafe ve hatta hijyen kurallarına uyarak çalışması da her zaman mümkün olmamıştır (Martinez ve Short, 2021:7; <https://www.un.org/en/desa/sustainable-development-goals-report-2020>).

Covid-19 pandemisi küresel ekonomiyi derinden etkilemiştir. Covid-19 pandemisi ile makro ekonomik bir darbeye maruz kalmış olan Dünya, 1930’dan sonra en büyük ekonomik durgunlukla karşılaşmıştır. Ülkelerin aldığı önlemlerin yanı sıra etkileşimi azaltmak için sınırların kapatılması üretim

faaliyetlerini, ithalatı ve ihracatı kesintiye uğratmıştır. Üretim sürecinin farklı aşamalarında rol alanlar süreçten etkilenmiştir. Ancak daha az kazançlı, gelir güvencesi olmayan ve güvenlik açıkları olan yevmiyeli, geçici, sürekli olmayan ve kısmi zamanlı çalışanlar daha çok etkilenmiştir. ILO, çalışma saatlerinin azalması nedeniyle 2 milyar kayıt dışı çalışanın 1,6 milyarının emek piyasasının dışına itildiğini belirtmektedir. Küresel işgücünün yaklaşık yarısının da geçim kaynaklarının azaldığı tahmin edilmektedir. Düşük gelirli ülkelerde çalışanların çalışma saati kaybı dünyanın diğer bölgelerine göre daha fazla olmuştur. Amerika, Orta Asya ve Avrupa dahil olmak üzere tüm Dünya’da çalışma saatlerinin azalmasıyla küresel işgücünün yaklaşık 3,3 milyarı önemli ölçüde zarar görmüştür (Dawodu vd., 2020:6; Cheng ve Tsang, 2021:2; Cieslik vd., 2021; Joshi vd., 2021:2).

Covid-19 sürecinde çalışan yoksulluğunu artıran nedenler önemlidir. İlk olarak bireysel bireysel olmayan özelliklerle ilişkili iki ana başlığa ayırabileceğimiz nedenlere bakılabilir. Bireysel özellikler kişinin eğitimi, yaşı, cinsiyeti, beceri düzeyi ile alakalıdır. Bireysel olmayan özellikler de o an yaşanan toplumun özellikleri, yaşanan ülkenin ekonomik durumu ile alakalıdır (Yılmaz, 2018:189). Çalışma hayatında gelir ve istihdam güvencesi olan bir işte çalışmanın verimli bir eğitim dönemi ile ilişkili olduğu muhakkaktır ve çalışan yoksulluğu da eğitim düzeyi düşük insanlar arasında yüksektir. Pandemi sürecinde okulların ve üniversitelerin yanı sıra mesleki eğitim veren kurumların kapatılması eğitimde yaşanan sorunların daha da belirginleşmesine neden olmuştur. Bu durumun çıktılarının ilerleyen zamanlarda çalışanların beceri düzeyinde görünür olacağı tahmin edilmektedir. Ayrıca kadınlar erkeklere nazaran daha kolay işsiz kalmıştır veya düşük gelirli işlerde çalışmıştır. Covid-19 kısıtlamaları kadının ev içi sorumluluklarını artırmış ve çalışma hayatındaki cinsiyet eşitsizliğini de derinleştirmiştir. ILO’nun 2020-2021 Küresel Ücret Raporuna göre, düşük eğitilmiş işçilerin, genç işçilerin ve kadın işçilerin içinde olduğu 266 milyon ücretli işçiye ya ülkenin belirlediği asgari ücret kadar ya da asgari ücretten daha az ücret ödenmiştir. Eurofound tarafından 2021 yılında yayınlanan rapora göre, Covid-19 pandemisi sürecinde kadınların, gençlerin çoğunlukta olduğu ve düşük ücretli işçi çalıştıran sektörlerdeki işler askıya alınmıştır ya da kapatılmıştır (Kara,2020; Bayar vd., 2020; International Labour Organization, 2020-c; Eurofound,2021).

Diğer taraftan pandemi sebebiyle ülkelerin ekonomik sorunlar yaşaması da aileleri ve bireyleri ekonomik kayıplara sürüklemiştir. Genel olarak tüm ülkelerin etkilendiği iddia edilse de Covid-19 pandemisinden en fazla yoksulluk sorununu çözememiş ülkeler etkilenmiştir. Gelişmekte olan ülkelerde kayıt dışı sektörde çalışanların oranı her zaman yüksek olmuştur. Bu durum pandemi anında yoksulluğa düşebilecek insan sayısının artmasının öncelikli nedenidir. Çünkü Covid-19 pandemisinden önce güvencesiz işlerde çalışanların Covid-19 pandemi sürecinde daha kısa süreli işlerde çalıştığı ve bu durumun yoksullaşma olasılığını artırdığı tahmin edilmiştir (Kara,2020; Bayar vd., 2020). ILO tarafından yayınlanan “World Employment and Social Outlook Trends 2022” başlıklı yayına göre, çalışma süresinin kısılması ve gelirin düşmesi çalışan yoksulluğunun ve çalışan yoksul sayısının

artmasının nedenidir. Örneğin kayıt dışı işlerin yoğunlukta olduğu Latin Amerika ve Karayipler’de Covid-19 sürecinde kaybedilen işlerin geri kazanılması için gösterilen çabaya karşın kayıt dışılık yoğunlukta olmaya devam etmiştir. Bu durum eşitsizliğe neden olmakla birlikte kötüleşen yaşam koşullarında da kendini göstermiştir (International Labour Organization Haberi, 2021; Maurizio, 2021; International Labour Organization, 2022).

Çalışan yoksulluğu tanımlamalarında hane içi yoksulluğa da bakılmaktadır. Çalışan yoksulluğunda hane içinde yaşayanların sayısı ve bu hane içindeki çalışma çağı nüfusunun çalıştığı aylar önemlidir. Çünkü hanede çalışan sayısının azalması ile yoksulluk arasında ters yönlü bir ilişki mevcuttur. Eurostat’a göre, yaş ve cinsiyet çalışan yoğunluğunun düşük olduğu hanelerin yoksulluğunu etkilemektedir (Novo-Corti vd., 2019:5-6; Eurostat- Data Explorer europa.eu).Yapılan bir araştırmaya göre, yoksulluk riski çok düşük iş yoğunluğuna dayandırılmaktadır. Aynı çalışmada yoksulluk riskinin ve çok düşük iş yoğunluğunun da sosyal dışlanma riskine neden olduğu belirtilmektedir (Novo-Corti vd., 2019:8).

Dezavantajlı grupların ekonomik ve sosyal hayatı daha fazla etkilenmiştir. Covid-19 sürecinde özellikle gençlerin etkilendiğini vurgulamak gerekmektedir. ILO’ya göre, Covid-19 pandemisi nedeniyle gençlerin %70’ten fazlasının eğitimi aksamıştır. Bazı ülkelerde yaşayan gençler eğitim kurumlarının kapanmasının ardından internet erişiminin olmaması, evde yer eksikliği, gerekli ekipmanın yokluğu gibi nedenlerle eğitimden mahrum kalmıştır. Genç erkeklere nazaran eğitimden uzak kalan genç kadınların ev içi sorumlulukları da artmıştır. Ayrıca çalışan gençlerin pandemi sürecinde işini kaybetmesi, mesleki eğitimden mahrum kalması, çalışma saatlerinin ve ücretlerinin azalması gibi sorunlarla karşılaşması suç oranlarını artırmıştır. Bu durum sosyo ekonomik yapının değişmesinde etkili olmuştur. ILO da Covid- 19’un sosyo ekonomik etkilerinin diğer gruplara nazaran gençleri hızlı bir şekilde etkilediğini belirtmektedir (ILO,2020-b; Dawodu vd., 2020:6-7).

Dezavantajlı gruplar içinde yer alanlardan biri de kadınlar olmuştur. Kadın yoksulluğunu azaltmak ve kadınlar için standart bir yaşam oluşturmak amacıyla cinsiyetler arasındaki farklılıklar, kadınların gelir güvenliği ve ekonomik özgürlüğü her zaman önemsenmiştir. Bu çerçevede iyi tasarlanmış sosyal koruma sistemlerinin varlığı ve kadınların güçlendirilmesi gerekmektedir. Çünkü kadın işgücünün hassas ve kırılgan yapısı risklerden kolayca etkilenmesi sonucunu doğurmaktadır(Aline vd., 2019). Kadınların anne olmaları ve çocuklarını koruma istekleri, ailedeki çocuklara,yaşlılara, hastalara bakma sorumlulukları ve aileye ek gelir getirecek bir işte çalışma zorunluluğu söz konusu olabilmektedir. Bu sorumluluklarla birlikte Covid-19 pandemisinin etkisiyle sorunlar daha da büyümüştür. Büyük oranda enformel ekonomide istihdam edildikleri için kısıtlama ile ilgili kararlarla birlikte çalışamayan ve işsiz kalan kadınların gelirsiz kalmaları öncelikle kiralarını ödeyememelerine neden olmuştur (Fernandes vd., 2020). Aynı zamanda gıda temin etmekte zorlanmışlardır. Bağlantılı olarak yetersiz beslenmenin sonucu olarak, bağışıklık sisteminin zayıflamasına,bulaşıcı hastalıkların artmasına

ve ciddi komplikasyonlara neden olmuştur. Bu durum genellikle kronik hastalıkların ve ölüm oranlarının artması ile sonuçlanmıştır (Pereira vd., 2020:3237).

Yaşanılan coğrafya insanların kaderlerini derinden etkilemektedir. Covid-19 pandemisi farklı ülkelerde farklı sorunları öne çıkarmıştır. Görünmeyen düşman olarak nitelendirilen Covid-19 pandemisinin yayılmasını önlemek adına hayata geçirilen uygulamaların en derinden etkilediği alanlardan biri de gelişmekte olan ülkeler olmuştur. Bu ülkelerde yaşayan insanların karantina kurallarına uyması yoksulluk nedeni ile sefalet, karantina kurallarına uymaması pandemiden etkilenerek ölümlerine neden olmuştur. Diğer tarafta, yoksulluğun yoğun olduğu veimkanların sınırlı olduğu gecekondu semtleri ve banliyöler de vardır. Bu tarz yerleşim alanlarında pandemiden etkilenenlerin oranının artması ile devletlerin sorumlulukları da artmıştır. Çünkü devletlerin şimdiye kadar yoksulluğu azaltmak, ekonomik ve sosyal dışlanmayı yok etmek için yaptığı tüm girişimler sekteye uğramıştır (Fernandes vd., 2020; Joshi vd., 2021:2).

Covid-19 sürecinde ülkeler ekonomik durumlarına göre ekonomik tabanlı önlemler olarak ülke ekonomisini, ülkenin çalışma hayatını ve ülke çalışanlarını korumaya önem vermiştir. Bunun için bağış programı ile milli dayanışmayı kuvvetlendirmeyi ve sağlık krizinin daha büyük boyutlara ulaşmasını önlemeyi amaçlayan ülkeler olmuştur. Irak ve Sri Lanka tarafından hazırlanan ekonomik önlem paketi ile iş yeri sahiplerinin KDV, SGK ve muhtasar primlerinin her biri 6 ay ertelenmiştir. İşletmelere kira desteği verilmiştir. Nakit sıkıntısının artmaması için firmaların bankalara olan borçları da 3 ay ertelenmiştir. Diğer yandan barınma, konaklama vergileri daha ileriki tarihe ertelenmiştir. Güney Afrika, Senegal ve Türkiye krize karşı koyabilmek için dayanışma programı başlatan ülkelerdendir. Örneğin Türkiye’de “Biz Bize Yeteriz Türkiye” sloganıyla ve “Maaşını Paylaş Kardeşinle Yakınlaş” sloganıyla kampanyalar başlatılmıştır. Türkiye’de 200 Milyar TL tutarında ekonomik önlemleri içeren “Ekonomik İstikrar Kalkanı” oluşturulmuştur. Ekonomik önlem ötelenirken, doğrudan nakit desteği ile geliri olmayan ya da gelir düzeyi düşük olan hanelere 3 ay boyunca her ay 1000 TL nakit desteği verilmiştir. İşten çıkarma yasakları getirilmiştir. Havayolu taşımacılığında da vergiler düşürülmüştür. İç havayolu taşımacılığında yüzde 18 olan KDV oranı 3 ay süre ile yüzde 1’e düşürülmüştür (DW Haber, 2020; TRT Haber, 2021). Ayrıca Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından hazırlanan “Ekonomik İstikrar Kalkanı Paketi” ile kısa çalışma ödeneğinden yaralanma kolaylığı sağlanmıştır, telafi çalışma süresi 2 aydan 4 aya uzatılmıştır, uzaktan çalışmanın gerçekleştirilmesi için kolaylık tanınmıştır, ihracatçılara stok finansmanı desteği sağlanmıştır, likidite açığı oluşan KOBİ’lere ve firmalara Kredi Garanti Fonundan destek verilmesi öngörülmüştür (ASO, 2020; ATSO, 2020).

Covid-19 sürecinde Avrupa’nın gelişmiş ülkeleri de ekonomik önlem paketleri olduğunu açıklamıştır. Bunlardan biri de Almanya’dır ve Almanya 750 Milyar Euro değerinde bir mali destek paketi açıklamasında bulunmuştur. Mali destek paketi küçük firmaların, sanatçıların, bakıcıların, serbest çalışanların 15.000 Euro kadar doğrudan yardım alması, kiralarını ödeyemeyenlerin evden

çıkarılmaması ve şirket devirleri konusunda yabancılara karşı dikkatli olunması gerektiğini içermektedir. İtalya, Fransa, Birleşik Krallık farklı miktarlarda belirlediği ekonomiye destek olacak ekonomik önlem paketlerini açıklamıştır. Genel olarak kişilerin, şirketlerin ve piyasanın nakit sıkıntısı ön planda tutularak vergilerin, kiraların ileri tarihe ötelenmesi ve serbest çalışanlara doğrudan nakit desteği yapılması ve şirketlere kredi verilmesi şeklinde bir planlama yapılmıştır. Avrupa Birliği (AB) de duruma sessiz kalmayarak üye ülkelerini kapsayacak şekilde önlem paketi hazırlamıştır. AB, küçük ve orta ölçekli işletmelerle birlikte piyasayı ve hastaneleri desteklemeyi amaçlamıştır. AB, KOBİ'lerin likidite sorununa karşın 1 Milyar Euroyu bankalara yönlendirmiştir ve AB Merkez Bankası da üye ülkelerin likidite sorununa yönelik tahvil alım programını açıklamıştır. Önlem paketi ile AB, üye ülkelerin kendisinden destek istemesini ve üyelerine yardım etmeyi amaçlamıştır (DW Haber, 2020; NTV Haber, 2020).

Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ise, ekonomik ve toplumsal katkı sağlamak için kapsamlı bir ekonomik önlem paketi oluşturmuştur ve tüm vatandaşlarının her birine, küçük ölçekli şirketlere ve holdinglere destek verilmesini amaçlamıştır. ABD'de imalatla yaşanan düşüş, eğlence, seyahat ve perakende sektörlerinde işten çıkarmaların artması, restoran, kafe ve otel gibi mekanların kapatılması işsizliğin artma nedenlerindendir. ABD, II. Dünya savaşıdan sonra meydana gelen en ağır işsizlik tablosu ile karşılaşmıştır. Kısa bir sürede 6,65 milyon kişi işsizlik başvurusunda bulunmuştur. Afrika kökenli ABD vatandaşları arasında işsizliğin artması da işsizliğin ırk ve bölge bazlı olarak daha da artacağı tahmine neden olmuştur (Horley, 2020; Rushe ve Aratani, 2020). Bu çerçevede ABD önlem paketinde her bir ABD vatandaşına 200 dolarlık çek vermek, holdinglere büyük kapsamlı kredilerin verilmesi ve küçük ölçekli şirketlere de ivedilikle yardım edilmesi gerektiği yer almıştır. Diğer taraftan eyaletler, belediyeler ve hastaneler için destek bütçeleri ayrılmıştır. Kanada'da da küçük ve orta ölçekli işletmeleri, Covid-19 nedeniyle zarar eden firmaların çalışanlarını ve öğrencileri kapsama alan ekonomik önlem paketi açıklamıştır. Kanada Kalkınma Bankasının küçük ve orta düzeyli işletmelere kredi vermesi, Covid-19 nedeniyle yüzde 30 veya daha yüksek oranda zarar etme ihtimali olan firma çalışanlarının maaşlarının yüzde 75'inin karşılanması, öğrenci kredi borçlarının da 6 ay süreyle ertelenmesi planlanmıştır (DW Haber, 2020). Kanada'da her eyalet kendi önlemlerini almaya özen göstermiştir. Örnek vermek gerekirse, Quebec eyaleti vergi bildirim tarihini ertelemeyi ve işe gidemeyenler için işsizlik sigortasını harekete geçirmeyi planlamıştır. (Bayram, 2020). Kanada'da 2022 yılının ilk ayından itibaren vakaların artması nedeniyle hastanelerin üzerindeki baskıyı azaltmak için önlemler arttırılmış ve insan hareketliliğini sınırlandırmak için alınan önceki önlemler güncel hale getirilmiştir (Aydoğan, 2022).

Pandeminin başlangıç noktası olan Çin'de, pandemi ile mücadele etme girişimleri kapsamında kontrollü bir şekilde harcama yükseltme stratejisi izlemiştir. İlk olarak tıbbi malzeme üretimi, işsizlik sigortası ve vergiler gündemde yerini almıştır. En fazla ihtiyaç malzemelerinden olan tıbbi malzeme

üretiminin artırılması girişiminin yanısıra işsizlik sigortasının ödemesi ile birlikte vergi indirimi yapılmıştır. Hangi vergilerin indirimine girdiği ve vergi indirimindeki miktar hakkında kesin oran söylenememektedir. Ancak diğer ekonomik önlem paketi olan pek çok ülkedeki gibi bir strateji izlenmemiştir ve vergiler ileriki tarihe ötelenmemiştir (DW Haber, 2020; NTV Haber, 2020). Çin'de Covid-19 pandemisinin başladığı ilk 2 ay içinde yaklaşık olarak 5 milyon kişi işini kaybetmiştir. Bu durumda 2020 yılının ikinci yarısı için umutlu olan Çin'de işletmelerin çalışmayı sürdürmesi halinde işsizlik oranlarının düşeceği tahmin edilmiştir (Cheng, 2020). Ancak daha fazla yatırım bekleyen Çin ekonomisi sarsılmıştır. Çünkü vaka artışlarının etkisiyle devam eden kısıtlamalar Çin'in ekonomik büyüme tahminlerinin altında kalmasına neden olmuştur (Bala, 2022).

SONUÇ

Covid-19 pandemisi 2019 yılının son çeyreğinde ortaya çıkan ve 2020 yılının ilk çeyreğinde tüm dünyayı etkisi altına alan bir makro kriz olarak tarihe geçmiştir. Bu krizi atlattmak için alınan önlemler insan hareketliliğini azaltmak veya sınırlandırmak üzerinedir. Çünkü insandan insana, insandan ortama, ortamdan insana kolayca geçebilen pandemi nedeniyle insan etkileşimini kontrol altına almak amaçlanmıştır. Ancak Covid-19 pandemisinde önlemlere uymak bazı insanlar için gelirin azalması veya yok olması anlamına gelirken, aynı insanlara göre önlemlere uymamak da Covid-19 pandeminden etkilenerek yoğun bakıma kaldırılmak veya ölüm riski ile karşı karşıya kalmak olmuştur.

Covid-19 pandemisinin başlamasından bir süre sonra rutin çalışma biçimlerinde değişiklik olmuştur. Bazı sektörlerde çevrimiçi platformların desteği ile çalışma hayatında farklı yöntemler uygulanmıştır. Tipik çalışma tarzından farklı olan ve uzaktan çalışmayı kolaylaştıran yöntemlerde bilgisayar ve telefon gibi araçlar ile internet alt yapısından yararlanılmıştır. Ancak çevrimiçi çalışma, genel olarak hizmet sektöründe uygulanabilmiştir ve diğer sektörlerde de çekirdek işgücü olarak adlandırılan, zihinsel emeğini arz eden ve çalıştığı sektörde beyin gücünü oluşturanlar tarafından uygulanabilmiştir. Ancak fiziksel emeğin yoğun olarak kullanıldığı imalatçı kuruluşlarda, tarım alanlarında ve işletmelerinde çevrimiçi çalışma biçimi uygulanamamıştır ve genel olarak tipik çalışma biçiminin dışına çıkılamamıştır. Bu yüzden de çalışma saatlerinin esnekleştirilmesi, çalışma süresinin kısaltılması, ücretsiz izin verilmesi ve ücretsiz izin süresinin uzatılması gibi farklı biçimler uygulanmıştır.

Genel olarak zorluklara neden olsa da kimileri için Covid-19 pandemi süreci nispeten daha zor olmuştur. Covid-19 pandeminden yeri kolaylıkla doldurulabilen ve çevresel işgücü olarak ifade edilen, düşük gelirli ve düşük vasıflı olan, çalışma hayatını biçimlendiren ve çalışan haklarını koruyan yasal düzenlemelerden yararlanamayan kişiler daha çok etkilenmiştir. En çok etkilenenler içerisinde değerlendirilen küçük işletme sahipleri ve kısmi zamanlı çalışanlar ile genel olarak kayıtlı olmayan alanlarda günlük, mevsimlik, yevmiyeli ve geçici işlerde istihdam edilenlerdir ve bu insanlar çalışmadıkları gün gelirsiz kalırlar. Covid-19 pandemi sürecinde gelir sağlamak için çalışmak zorunda

kalanlar da ortamın sık sık dezenfekte edilmemesi, havalandırmanın olmaması, müşterilerle veya diğer çalışanlarla temasın sınırlandırılmaması gibi nedenlerle hem kendi sağlıklarını hem de toplum sağlığını riske atmışlardır. Diğer taraftan, çalışmak durumunda olan pek çok insanın aldıkları işlerin azalmasıyla iş karşılığında almaları gereken ücret miktarı düşmüştür ve çalışma saatlerinin düşmesi sonucunda da çalışılan süre karşılığındaki ücret miktarı azalmıştır. Bu durum da emeğini arz ettiği halde yoksulluk sınırının altında kalan ve çalışan yoksullar olarak belirtilen kategoriye genişletmiştir.

Yoksulluk, sadece istihdamda yer alan ve üretici nüfus içerisinde kabul edilen insanların yaşadığı gelir yoksunluğu ile ilişkili değildir. Artık yoksulluk, istihdamda yer alan ve üretici nüfus içerisinde kabul edilen insanların yaşadığı bir sorun haline dönüşmüştür. Bu şekilde yoksulluk sorununu yaşayanlar çalışan yoksul olarak isimlendirilmektedir. Çalışan yoksulların gelirleri yoksulluk sınırını aşmaya yetmemektedir ve çalışan yoksullar yoksulluk eşiğinin altında kalmaktadır. Çalışan yoksul tanımlamalarında kural olarak istihdamda yer alan kişinin kazancının bireysel özelliklerinden kaynaklı şekilde düşük olduğu belirtilmektedir ve bu düşük gelirin hanede yaşayan bağımlı ve üretken olmayan nüfusun tamamına yeterli olmadığı da ifade edilmektedir. Bu yüzden de çalışan yoksullar, temel ihtiyaçları başta olmak üzere sosyal, kültürel, ekonomik ihtiyaçlarını temin edememektedir ve çok boyutlu bir yoksulluk yaşamaktadır. Ne yazık ki, çalışan yoksulların durumu Covid- 19 ile birlikte daha da ağırlaşmıştır

Çalışan yoksulluğunun artması da önlemleri gerekli kılmıştır. Ülkeler, gelirleri azalan ve yoksullaşan insanların bir süreliğine olsun ferahlamasını sağlamak üzere farklı miktarlarda önlem paketleri hazırlamıştır. Öncelikle doğrudan nakit desteği ön planda tutulmuştur ve bazı ülkeler de vergilerin ve diğer ödemelerin ileri tarihlerle ötelenmesini sağlayan düzenlemelerle çalışan yoksullara destek olmayı amaçlamıştır. Ancak destek tutarlarının kazanılması gerekirken kazanılamayan kayıp miktarları ile paralel ilerlememesi ve birkaç ay için verilmesi çalışan yoksullar için yeterli olmamıştır. Çalışan yoksulların sayısının ve çalışan yoksulluğunun şiddetinin azaltılması amacıyla ivedilikle alınacak önlemlere ve yapılacak kamusal hizmetlere ihtiyaç vardır.

Ek Beyan

Makaleye SAMANLI, R. %55 oranında YILMAZ, T. %45 oranında katkı sağlamıştır. *Makalenin tüm süreçlerinde IJIASOS'ın araştırma ve yayın etiği ilkelerine uygun olarak hareket edilmiştir. Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.*

KAYNAKLAR

Adeyeye, S. A. O., Ashaolu, T.J., Bolaji, O.T., Abegunde, T.A., & Omoyajowo, A.O.(2021). Africa and the nexus of poverty, malnutrition and Diseases. *Food Science and Nutrition*, 61, 1-10. DOI: 10.1080/10408398.2021.1952160

- Aline, P., Ashleigh, S., Mariana, B. (2019). The potential of the socialprotection.org platform to support policymaking and innovation on social protection: overview of the impact of the platform from September 2015 to December 2018, Research Report, No. 34, International Policy Centre for Inclusive Growth (IPC-IG), Brasilia. 1669534790.pdf (econstor.eu)
- ASO. (20.03.2020) Ekonomik İstikrar Kalkanı Paketi Erişim Tarihi: 23.07.2022 <https://www.aso.org.tr/ekonomik-istikrar-kalkani-paketi-1328>
- ATSO. (20.03.2020). Ekonomik İstikrar Kalkanı Paketi Erişim Tarihi:23.07.2022 <https://www.atso.org.tr/detay/2/2/1/7591/ekonomik-istikrar-kalkani-paketi.html>
- Aydoğan, S. (31.03.2022). Kanada'nın En Büyük Eyaletinde Kovid-19 Önlemleri Yeniden Sıkılaştırıldı. Erişim Tarihi:22.07.2022 <https://www.haberler.com/guncel/kanada-nin-en-buyuk-eyaletinde-kovid-19-onlemleri-14642895-haberi/>
- Bala, S. (21.07.2022). ADB Slashes China's Growth Forecast on Concerns Over Strict Covid Lockdowns. Erişim Tarihi:23.07.2022 <https://www.cnbc.com/2022/07/21/adb-cuts-chinas-growth-forecast-on-concerns-over-covid-lockdowns-.html?&qsearchterm=covid-19%20and%20china>
- Bayar, A. A., Günçavdı, Ö., Levent, H. (2020-Mayıs). Covid-19 salgınının kadınların çalışma ve hane yaşamı üzerine etkileri. İstanbul Politik Araştırmalar Enstitüsü Politika Raporu. c80586_86b8dec8fdb4de6afbe1bf1136fa068.pdf (filesusr.com)
- Bayram, U. D. (18.03.2020). Koronavirüse Karşı Kanada'da Alınan Önlemler. Erişim Tarihi: 22.07.2022 <https://bilimvegelecek.com.tr/index.php/2020/03/18/koronaviruse-karsi-kanadada-alinan-onlemler/>
- Bonanni, P., Cantón, R., Gill, D., Halfon, P., Liebert, U.G., Crespo, K.A.N., Martín, J.J.P., & Trombetta, C.M. (2021). The role of serology testing to strengthen vaccination initiatives and policies for Covid-19 in Europe. *COVID 1*, 20–38. <https://doi.org/10.3390/covid1010004>
- Chandranath, A., Poongothai, V. (2021). Comparative review of the human capital development journeys of Vietnam and Sri Lanka. *Vietnam Journal for Indian and Asian Studies* 9 (106), 14-27. MPRA_paper_111204.pdf (uni-muenchen.de)
- Cheng, E. (16.03.2020). Roughly 5 Million People in China Lost Their Jobs in the First 2 Months of 2020. Erişim Tarihi: 22.07. 2022_ <https://www.cnbc.com/2020/03/16/china-economy-millions-lose-their-jobs-as-unemployment-spikes.html>
- Cheng, H., Tsang, R. (2021). The potential impact of the Covid-19 pandemic on global poverty and income disparity: a literature review. *Economic Letter*, (3). 2-18. Office of the Government Economist (hkeconomy.gov.hk)
- Chirisa, I., Mutambisi, T., Chivenge, M., & Mabaso, E., vd. (2020). The urban penalty of Covid-19 lockdowns across the globe: manifestations and lessons for anglophone Sub- Saharan Africa, *GeoJournal*. 1-14. <https://doi.org/10.1007/s10708-020-10281-6>
- Cieslik, K., Barford, A., Vira, B. (2021). Young people not in employment, education or training (NEET) in Sub-Saharan Africa: Sustainable Development Target 8.6 missed and reset. *Journal of Youth Studies*, 1-21. <https://doi.org/10.1080/13676261.2021.1939287>
- Cohen, D. (1997). *Dünyanın zenginliği, ulusların fakirliği* (D. Hattatoğlu, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Dagba, G., Amankwa, M., Opoku, P., & Surugu, I.J.M. (2020). Poverty and compliance with Covid-19 safety protocols in developing countries. *Encyclopedia of the UN sustainable development Goals* (1-13). Springer.

- Dawodu, O.A., Ezech, S.S., Ezech, A.N. (2020). Socio-economic burden of Covid-19 pandemic on the youth in Nigeria. *Social Scientia Journal of the Social Sciences and Humanities*, 5(4T), 69-83.
- DW Haber (2020, Mart). Haber Yayını <https://www.dw.com/tr/koronavir%C3%BCsekar%C5%9F%C4%B1-hangi-%C3%BCIke-hangi-ekonomik-%C3%B6nlemi-ald%C4%B1/a-52969655>, 31.Mart 2020, Erişim Tarihi: 27.04.2022.
- Eurofound (2021- Haziran), Working conditions and sustainable work: an analysis using the job quality framework, challenges and prospects in the EU series, Publications Office of the European Union, Luxembourg. Working conditions and sustainable work: An analysis using the job quality framework (europa.eu)
- EUROSTAT. People Living in Households with very Low Work Intensity by Age and Sex Available, European Union. http://appsso.Eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_lvh111&lang=en%2Pram0and%20%/20/
- Fernandes, L.A.C., Silva. C.A.F., Damedá, C., & Bicalho, P.P.G. (2020). Covid-19 and the Brazilian reality: the role of favelas in combating the pandemic. *Frontiers in Sociology*, 5(611990) 1-9. doi: 10.3389/fsoc.2020.611990
- Horley, S. (31.03.2020). Economy On Lockdown: Jobless Rate Could Be Highest Since WWII. Erişim Tarihi: 22.07.2022 <https://www.npr.org/sections/coronavirus-live-updates/2020/03/31/824520791/economy-on-lockdown-jobless-rate-could-be-highest-since-wwii>
- Lozano, A. J. G., Sparks, J. L. D., Durgana, D. P., Farthing, C. M., & Fitzpatrick. J., et al. (2021). Decent work in fisheries: current trends and key considerations for future research and policy. *Marine Policy*, 136. 1-10
- International Labour Organization. (2019- Nisan). Spotlight on work statistics. Erişim Tarihi: 20.06.2022 <https://www.coursehero.com/file/77782099/spotlight-on-work-statisticspdf/>
- International Labour Organization. (2020-a). Gençler için küresel istihdam eğilimleri. International Labour Office – Geneva: Erişim Tarihi: 02.05.2022. ILO, wcms_737674.pdf (ilo.org)
- International Labour Organization. (2020-b). Youth and Covid-19: Covid disrupts the education of more than 70 per cent of youth, Erişim Tarihi: 20.04.2022 https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_753060/lang--en/index.htm
- International Labour Organization (2020-c). Global Wage Report, International Labour Office – Geneva: Erişim Tarihi: 02.05.2022 https://www.ilo.org/ankara/news/WCMS_762920/lang--tr/index.htm,
- International Labour Organization Haberi (8 Eylül 2021). Latin America and the Caribbean face an insufficient labour market recovery with a predominance of informal jobs, https://www.ilo.org/caribbean/newsroom/WCMS_819025/lang--en/index.htm
- International Labour Organization. (2022). World employment and social outlook: trends 2022. International Labour Office, Geneva. World Employment and Social Outlook | Trends 2022 (ilo.org)
- International Labour Organization. (2022). Erişim Tarihi: 15.02.2022. <https://ilostat.ilo.org/topics/working-poor/> International Labour Organization-
- International Labour Organization. (2022). ILOSTAT Erişim Tarihi: 15.02.2022. <https://ilostat.ilo.org/data/>

- Jogannathan, S., Ra, S., & Maclean, R. (2019). Dominant recent trends impacting on jobs and labor markets- an overview. *International Journal of Training Research*, 17 (1), 1- 11, DOI: 10.1080/14480220.2019.1641292
- Joshi, T., Maimali, R. P., Marasini, S., Acharya, K.P., vd. (2021). Nepal at the edge of sword with two edges: the Covid-19 pandemics and sustainable development Goals. *Journal of Agriculture and Food Research*, 4 (100138), 1-10. <https://doi.org/10.1016/j.jafr.2021.100138>
- Kapar, R. (2010). Uygun iş bağlamında çalışan yoksullar. *İktisat Fakültesi SosyalSiyaset Konferansları Dergisi 0* (48), 185-204.
- Kara, E. (2020). Kovid-19 pandemisindeki dezavantajlı gruplar ve sosyal hizmet işgücünün işlevi. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi 4*(1), 28-34. 1129685 (dergipark.org.tr)
- Keynes, J. M. (1930). Economic possibilities for our grandchildren, 1-4. Erişim Adresi:Economic Possibilities for our (yale.edu)Erişim Tarihi: 27.02.2022.
- Koray, M. (2012). *Sosyal Politika* (gözden geçirilmiş 4.baskı). Ankara: İmge Kitabevi,
- Koray, M. (2020). *Sosyal Politika* (gözden geçirilmiş 6. baskı). Ankara: İmge Kitabevi.
- Martinez, L., Short, J.R. (2021). The pandemic city: urban issues in the time ofCovid-19. *Sustainability*, 13(6), 3295 <https://doi.org/10.3390/su13063295>
- Mejia, R., Hotez, P., & Bottazzi, M. E. (2020). Global Covid-19 efforts as the platform to achieving the sustainable Development Goals. *Current Tropical Medicine*, 7:99-103. doi: 10.1007/s40475-020-00209-y.
- Maurizio, R. (2021, April). The employment crisis in the pandemic: towards a human-centred job recovery. International Labour Organization Technical Notes. [wcms_779118.pdf](https://www.ilo.org/wcms_779118.pdf) (ilo.org)
- Novo-Corti, I., Țircă, D.-M., Ziolo, M., Picatoste, X. (2019-Ocak). Social effects of economiccrisis: risk of exclusion. An overview of the European context. *Sustainability*, 11(2), 336. <http://dx.doi.org/10.3390/su11020336>
- NTV Haber, (2020, Nisan) NTV Erişim: 22.07.2022 https://www.ntv.com.tr/galeri/dunya/corona-viruse-karsi-hangi-ulke-hangi-ekonomik-onlemi-aldi,hVVRXICmdUKU8WXV7-V_Kw/zoJg0uTJDk6sDPN5vL0INQ
- Paslakis, G., Dimitropoulos, G., Katzman, D.K. (2021). A call to action to address Covid-19–induced global food insecurity to prevent hunger, malnutrition, and eating pathology. *Nutrition Review* 79 (1), 114-116. doi: 10.1093/nutrit/nuaa069
- Pereira, M., Oliveira, A. M. (2020). Poverty and food insecurity may increase as the threat of Covid-19 spreads. *Public Health Nutrition*: 23(17), 3236–3240. doi:10.1017/S1368980020003493
- Polizzi, A., Struffolino, E., Winkle, Z.V. (2022). Family demographic processes and in-work poverty: a systematic review. *Advances in Life Course Research*, 52 (100462). 1-19. <https://doi.org/10.1016/j.alcr.2022.100462>
- Rushe, D., Aratani, L. (2.04.2020). Coronavirus Batters US Economy as 6.65m file for Unemployment Last Week. Erişim Tarihi:22.07.2020 <https://www.theguardian.com/business/2020/apr/02/us-unemployment-coronavirus-economy>
- Şenkal, A. (2021). *Yoksulluğun politik ekonomisi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Thorpe J., Viney K., Hensing G., Lönnroth, K. (2020). Income security during periods of ill health: a scoping review of policies, practice and coverage in lowincome and middle-income countries. *BMJ Global Health*, 5: (e002425), 1-13. doi:10.1136/ bmjgh-2020-002425

Tokol, A., Alper, Y. (2020). *Sosyal Politika*, Bursa: Dora Basım-Yayın Dağıtım.

TRT Haber. (2021, 26 Ekim). TRT Erişim Tarihi:27.04.2022
<https://www.trthaber.com/haber/gundem/ihtiyac-sahiplerine-yaklasik-60-milyar-lira-sosyal-destek-saglandi-620373.html>

United Nations (2020). Sustainable Development Goals Report. Department of Economic and Social Affairs. Erişim Tarihi: 22.07.2022. <https://www.un.org/en/desa/sustainable-development-goals-report-2020>

Yılmaz, T. (2018). Çalışan Yoksulluğu. G. Cerev ve B. Yenihan (Ed.), *Yoksulluk farklı boyutlarıyla* (ss.186-202). Bursa: Dora Basın Yayın Dağıtım.

.